

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 54

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

CONTENTS

SECTION 1. WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Abashkina Nika, Nikolayev Yuriy CLUSTER STRATEGY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE.....	3
Nikitina Alina, Budniak Anastasia, Petimko Victoria CHINA AND THE UNITED STATES: OPPORTUNITIES FOR COOPERATION AND GLOBAL SECURITY.....	8
Parshyna Olena, Parshyna Margaryta, Yarmolenko Ludmyla DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL ECONOMIC COOPERATION IN THE CONDITIONS OF GLOBAL TRANSFORMATIONS.....	12
Pron Svitlana RESEARCH OF THE WORLD TRENDS OF MULTIMODAL TRANSPORTATION.....	20

SECTION 2. ECONOMY AND OPERATION OF NATIONAL ECONOMY

Alfimova Anna SCIENTIFIC AND CONCEPTUAL GROUNDS OF JUSTIFICATION OF THE ESSENCE OF THE ELECTRONIC COMMERCE SYSTEM.....	25
Berezhnytska Uliana INFRASTRUCTURE PROVIDING OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESS DEVELOPMENT POLICY: THEORETICAL ASPECT.....	31
Lintur Inna, Petrichko Maria, Gladinets Natalia PARADIGM FOR ESTIMATING EFFECTIVENESS OF INVESTMENTS IN UKRAINE'S ECONOMY.....	37
Prychepa Iryna, Ruda Liliia, Adler Oksana CONCEPTUAL PRINCIPLES OF INTELLECTUALIZATION OF ECONOMIC RELATIONS AND PROCESSES AT DIFFERENT LEVELS OF MANAGEMENT.....	42
Stakhovych Andriy ON THE QUESTION OF ANALYSIS OF LAND REPRODUCTION AS A FACTOR OF PRODUCTION.....	48
Tomashuk Inna, Baldynyuk Vasyl USE OF LAND RESOURCE POTENTIAL OF RURAL TERRITORIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION CHANGES.....	53
Shumskaya Anna METHODICAL APPROACH TO ENSURING EFFECTIVE INNOVATION IN AUTHORITIES TO IMPLEMENT EFFECTIVE STATE ECONOMIC POLICY.....	67
Yasnohob Ilona, Demianenko Nataliia, Chernenko Kseniia CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF BIOECONOMIC STRATEGY.....	74

SECTION 3. ECONOMY AND ENTERPRISE MANAGEMENT

Halaida Tetiana, Kryvoshei Daryna FORMATION OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN THE COMPANY AS A FACTOR OF FACTOR OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF PERSONNEL MOTIVATION.....	78
Gorobynskaya Marianna MANAGEMENT OF INNOVATION PROCESSES AT THE ENTERPRISE.....	85
Gruzina Inna, Shcherbak Alina COMPETENCY APPROACH IN THE MANAGEMENT OF ENTERPRISE.....	92
Zaitseva Maryna, Shumlianska Natalia CLUSTER AS A TOOL FOR PROMOTING A TOURIST BRAND OF THE REGION.....	98
Konstantynova Tetyana, Savchenko Tetyana INVESTMENT AND INTELLECTUAL PROPERTY IN ENTREPRENEURSHIP.....	103
Kuryliak Oleksii ANTICIPATIVE MARKETING AS A MECHANISM FOR IDENTIFYING THE CONSUMER NEEDS OF AUTOMOTIVE ENTERPRISES PRODUCTS.....	111
Lozovskiy Alexander FORMATION OF AN EFFECTIVE MODEL OF LABOR MOTIVATION FOR EMPLOYEES OF DOMESTIC ENTERPRISES.....	120

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ MANAGEMENT OF INNOVATION PROCESSES AT THE ENTERPRISE

УДК 330.341.1:658

DOI:

Горобинська М.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
і менеджменту
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Gorobynskaya Marianna

Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

Сучасна економіка знань вимагає нових концептуальних основ вибору інноваційних моделей управління з урахуванням їхніх особливостей і цінності в умовах реального ринкового середовища. Проблеми низької інноваційної активності вітчизняних підприємств свідчать про недостатню результативність заходів, спрямованих на збереження і розвиток науково-технологічного потенціалу країни. Ефективність прийняття управлінських рішень у сфері інновацій визначається результатами впровадження моделей інноваційних проєктів за збереження прав інтелектуальної власності та зниження ймовірності виникнення можливих ризиків. Характеристика існуючих моделей управління інноваційними процесами дала можливість проаналізувати особливості їх прояву й аргументувати необхідність поширення моделей нового покоління у вітчизняній економіці. Вивчення переваг моделі відкритих інновацій та зарубіжного досвіду їх впровадження дає змогу назвати основні шляхи формування обґрунтованої інноваційної системи.

Ключові слова: концепція, підприємство, науково-технологічний потенціал, інноваційний процес, інновація, управління інноваціями, моделі інновацій, відкрита модель.

Современная экономика знаний требует новых концептуальных основ выбора инновационных моделей управления с учетом их особенностей и ценности в условиях реальной рыночной среды. Проблемы низкой инновационной активности отечественных предприятий свидетельствуют о недостаточной результативности мер, направленных на сохранение и развитие научно-технологического потенциала страны. Эффективность принятия управленческих решений в сфере инноваций определяется результатами внедрения моделей инновационных проектов при сохранении прав интеллектуальной собственности и снижении вероятности возникновения возможных рисков. Характеристика существующих моделей управления инновационными процессами дала возможность проанализировать особенности их проявления и аргументировать необходимость распространения моделей нового поколения в отечественной экономике. Изучение преимуществ модели открытых инноваций и зарубежного опыта их внедрения позволяет назвать основные пути формирования обоснованной инновационной системы.

Ключевые слова: концепция, предприятие, научно-технологический потенциал, инновационный процесс, инновация, управление инновациями, модели инноваций, открытая модель.

The concept of the development of innovative activities of modern production is relevant, since innovations determine the competitiveness of companies, industries and entire countries in world markets and become new sources of economic growth based on knowledge. The low activity of the use of innovations at domestic enterprises testifies to the insufficient effectiveness of measures aimed at preserving and developing their scientific and technological potential. The technological backwardness of Ukraine from highly developed countries largely depends on the prevalence of mainly closed models of innovation, which do not contribute to the formation and development of a modern innovative environment. The effectiveness of high-tech production is determined, first of all, by the rationale for making decisions on the use of various models of innovative projects while maintaining intellectual property rights and reducing the likelihood of possible risks. The characteristics of the evolution of existing models of innovation management allowed us to analyze the features of their manifestation and substantiate the need to introduce models of the new sixth generation into the domestic economy using world experience. The transition of enterprises and firms to open forms of innovative development involves the involvement of partners, research centers and other structures in order to implement new scientific ideas. And cooperation between domestic and foreign innovative enterprises makes it possible to actively exchange knowledge, experience and competencies. When introducing open innovation models, the following prerequisites must be met: adherence to the principle of openness and expanding cooperation with external partners, scientific institutions, suppliers and consumers; analysis, as well as the choice of an array of various innovations that exist outside the enterprise and are of great value to it; combining «external» and «internal» knowledge into a more complex combination of new concepts and competencies, allowing you to create the latest business systems and models. The considered advantages of open innovation models and numerous examples of their active dissemination in world practice make it possible to name and formulate the main ways and possibilities of creating a modern domestic innovation system.

Key words: concept, enterprise, scientific and technological potential, innovation process, innovation, innovation management, innovation models, open model.

Постановка проблеми. Розвиток національних економік країн світу значною мірою визначається ефективною роботою підприємств та результативністю реалізованих нововведень. Сьогодні особливої актуальності набувають питання більш глибокого вивчення шляхів та можливостей ефективного використання інноваційної діяльності як основи економічного зростання. Сучасний етап розвитку промислових підприємств України характеризує серйозна криза в інноваційній сфері, що вимагає вживання дієвих заходів її подолання як із боку держави, так і з боку підприємств. Для вирішення зазначених питань необхідно системно

досліджувати умови ефективного управління інноваційними процесами з метою активізації залучення вітчизняних суб'єктів господарювання до практики відкритих моделей інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним аспектам управління інноваційними процесами та інноваційною діяльністю присвячено праці багатьох зарубіжних та вітчизняних учених: Т. Брайдана, П. Друкера, Б. Твісса, К. Фрімена, Й. Шумпетера, Л. Водачека, О. Алімова, В. Александрової, О. Ареф'євої, Ю. Бажала, Б. Данилишина, П. Завліна, О. Савчука, А. Гальчицького, В. Геєця, В. Герасимчука, С. Ілля-

шенка, О. Кириченко, Н. Кухарської, О. Кузьміна, О. Лапко, В. Новицького, Л. Федулової, М. Чорної, Ю. Яковця, Г. Ялового, С. Ямпольського та ін.

Дослідженню сутності та основних положень концепції відкритих інновацій присвятили свої роботи такі зарубіжні та вітчизняні науковці: Ф. Кук, Дж. Ніосі, Р. Савіотті, Б. Беллон, М. Кроу, Г. Чесбро, Т. Гросфелд, Т. Роландт, Д. Черваньов, Л. Названова, І. Савицька, О. Носик, В. Ванхавербеке, М. Торккелі, А. Трифилова, Т. Паневник, Н. Болгарова та ін.

Незважаючи на велике різноманіття розгляду наукових проблем, пов'язаних з інноваціями, окремі аспекти у сучасній економічній науці залишаються ще недостатньо дослідженими й не одержали відповідного теоретичного розвитку. Зокрема, мають потребу більш глибокого вивчення сутності моделей інноваційних процесів та проблем упровадження відкритих інновацій у практику роботи вітчизняних підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд сучасних проблем управління інноваціями, вивчення й аналіз існуючих моделей інноваційного розвитку підприємств та визначення реальних можливостей активізації інноваційних процесів шляхом упровадження моделі відкритих інновацій у вітчизняну економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку світової економіки все більшого значення набувають інновації, оскільки саме вони визначають конкурентоспроможність країн на світових ринках і стають новими джерелами економічного росту, заснованого на знаннях.

Досягнення конкурентоспроможності та високих темпів продуктивності праці як основних показників розвитку економіки повною мірою можливо в країнах, котрі здійснюють науково-технологічну та інноваційну політику, метою якої є стимулювання, розроблення й упровадження передових технологій, продуктивність яких істотно перевищує характеристики традиційних.

Розвиток і поширення нових технологій, їх проникнення в усі сфери людської діяльності призводять сьогодні до швидких і глибоких змін глобальних ринків, структури та характеру сучасного промислового виробництва, економіки і соціальної сфери. Зміни, що відбуваються, настільки значні, що світ вступає, можливо, у найбільший за всю історію технологічний перехід, коли багатство природних ресурсів і дешевизна праці перестають бути основними чинниками росту.

Аналіз масштабів та результативності інноваційної діяльності в економіці України свідчить про низький інноваційний потенціал та невелику активність підприємств щодо використання сучасних науково-технологічних досягнень. На міжнародному рівні Україна широко представлена в кількох міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційний

потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність. Найбільш відомим є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), який включає 81 індикатор інноваційної діяльності та розділений на сім напрямів: 1) інститути; 2) людський капітал і дослідження; 3) інфраструктура; 4) стан ринку; 5) стан бізнесу; 6) результати економіки знань і технологій; 7) результати творчої діяльності.

У десятку найбільш інноваційних країн за цим показником увійшли: Швейцарія, яка посіла перше місце з індексом 66, Швеція (63), США (61), Великобританія (60), Нідерланди (59), Данія (58), Фінляндія (57), Сінгапур (56,6), Німеччина (56,5) та Південна Корея (56). Україна у цьому рейтингу займає 45-ту позицію з індексом 36 [1].

Підтримка інноваційної діяльності – це одна з найактуальніших тем і дискусій як у науковому і комерційному середовищі, так і на державному рівні. Так, у Пріоритетних напрямках інноваційної діяльності в Україні на 2010–2020 рр. наголошено, що, урахувавши економічні, соціальні, екологічні, оборонні та інші національні інтереси, слід за короткий строк здійснити комплекс заходів, які сприяли б підвищенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу до рівня стандартів розвинутих країн, інтенсифікації процесу опанування наукових знань, нових технологій та їх практичному використанню [2].

Але, незважаючи на проголошені пріоритетні напрями інноваційної діяльності, можна сказати, що в Україні відсутнє інвестування масштабних технологічних змін. Державні науково-технічні програми найчастіше не забезпечують досягнення конкретних кінцевих результатів. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади не мають достатніх коштів для інноваційної трансформації відповідних галузей, а недержавні комерційні структури не зацікавлені у здійсненні довгострокових проєктів, які б забезпечували базові технологічні зміни.

У цьому контексті концепція інноваційного розвитку підприємств передбачає інноваційний розвиток як процес якісних позитивних змін щодо їх інноваційного стану [3; 4].

Це дає змогу не лише виокремити формування новацій, перетворення новацій на нововведення, а й розглядати підприємство як виробничо-технологічну, інноваційну систему, яка могла б упроваджувати сучасні інноваційні моделі.

Велике значення під час розгляду проблем управління інноваційною діяльністю підприємств мають вивчення й аналіз особливостей моделей управління інноваційними процесами, по-перше, з історичного погляду. Розглянемо еволюцію моделей управління інноваційними процесами в хронологічному порядку. Перша модель управління інноваційними процесами, а саме лінійна модель,

була запропонована американськими економістами після Другої світової війни. Вона була простою, стала загальноновизнаною і домінувала в науці й промислової політики протягом 40 років. Управління науково-дослідними і дослідно-конструкторськими роботами (НДДКР) у середині минулого століття виділилося в окремий напрям у менеджменті підприємств і стало більш дієвим інструментом у конкурентній боротьбі компаній за лідируюче положення на ринку. У ті часи компанії орієнтувалися на наукові прориви: чим більше НДДКР, тим більше нових продуктів. Характерною проблемою для компаній того періоду була не реалізація, а виробництво продукції.

Модель «технологічного поштовху» (модель першого покоління інноваційного процесу) стала популярною у 1950–1960-ті роки. Використання даної моделі було зумовлене тим, що успіх фірми залежить тільки від внутрішніх резервів. Відповідно, перевага віддавалася так званим «підштовхуючим технологіям» (technology push) лінійної моделі інноваційного процесу [5].

У 1960–1970-х роках збільшилося суперництво між компаніями, особливо з японськими високотехнологічними підприємствами. Унаслідок підвищення конкуренції інвестиційний акцент почав переходити від нових продуктів і пов'язаних із ними експансіоністських технологічних змін до оптимізації цих змін. Реакцією на подібний стан зовнішнього середовища компаній стала актуалізація маркетингового складника в управлінні дослідженнями і розробками. Зростання попиту, викликане розробленням нововведень, ініціює дифузію продуктових і технологічних інновацій. Таким чином, відбувалося формування моделі другого покоління інноваційного процесу (2G): «витягування ринком», «ринкова» модель, «виклик попиту» [6].

На відміну від моделі «технологічного поштовху» модель «витягування попитом» ураховує потреби ринку. У 70-х роках минулого століття лінійні моделі стали використовуватися як окремі випадки загального процесу, що об'єднував науку, технологію і ринок, а дослідження підтверджували важливість маркетингу, ринку і техніко-технологічних факторів для успішного втілення інновацій. Модель третього покоління (поєднана модель, послідовна модель зі зворотними зв'язками) визнає позитивний вплив технологічних можливостей і ринкових потреб у рамках інноваційної фірми. Одна з найвідоміших моделей інноваційного процесу третього покоління – модель «Ворота» Купера.

Третю модель необхідно розглядати як уже узгоджену за джерелами інновацій, які відрізняються множинністю і можуть змінюватися залежно від ситуації (нові напрями НДДКР, несподівані відкриття, конкретний запит споживача, загальні тенденції в маркетингу на ринку і т. д.). Іншими

словами, гнучкість, облік багатьох факторів як із боку пропозиції, так і з боку попиту, більш чуйне реагування моделі на внутрішню і зовнішню ситуацію – основна особливість моделей третього покоління [6].

Четверта модель інновацій (інтегрована модель) з'явилася у другій половині 80-х років, яка позначила перехід від розгляду інновацій як переважно послідовного процесу до розуміння інновацій як паралельного процесу, що включає одночасно елементи досліджень, розробок і виробництва. Найважливішими особливостями четвертої моделі стали: інтеграція НДДКР із виробництвом; більш тісна співпраця з постачальниками і покупцями; горизонтальне співробітництво (створення спільних підприємств, стратегічних альянсів). Закладена в продукт ідея, таким чином, повинна бути проаналізована з погляду маркетингу, а всі етапи розроблення повинні координуватися спеціальною міжфункціональною групою [7].

П'яте покоління (мережеві моделі) виникло в 1990-х роках і стало розвитком і продовженням інтегрованої моделі. Із середини 1980-х років світова економіка сповільнила темпи зростання, збільшився рівень безробіття, почастишали банкрутства підприємств. Компанії зіткнулися з необхідністю прискорення розроблення нових товарів в умовах ресурсного дефіциту. Мережеві моделі, що використовувалися компанією для вирішення цих завдань, включали в себе облік міжфірмових вертикальних зв'язків, зовнішні горизонтальні зв'язки і використання електронно-інформаційних систем. П'ятому поколінню притаманний процес комп'ютеризації інновацій, що характеризується збільшенням використання експертних систем, імітаційного моделювання, інтегрованих систем виробництва, автоматизованого проектування, гнучких автоматизованих систем. Сукупність вищезазначених методів та інструментів разом узятих являє собою п'яте покоління інноваційного процесу, що утворює інтеграцію систем і мереж [6].

Нове, шосте, покоління інноваційних моделей – це моделі відкритих інновацій. Концепція відкритих інновацій уперше була запропонована виконавчим директором Центру відкритих інновацій Каліфорнійського університету Генрі Чесбро в 2003 р. Він визначає відкриті інновації як «цінні ідеї, які можуть надходити як із самої компанії, так і ззовні та можуть презентуватися на ринку в результаті дій як самої компанії, так і інших структур» [8].

Основна ідея концепції відкритих інновацій полягає у тому, що розширення дослідницького поля дає змогу знаходити і реалізовувати ідеї швидше, ніж у разі застосування традиційної «закритої» моделі. Виходячи з відкритої моделі, створення інновацій усередині компанії зміщується на використання як внутрішніх ідей, так і

зовнішніх, а розширення дослідницького поля дає змогу знаходити і реалізовувати ідеї швидше, ніж у разі застосування традиційної «закритої» моделі інновацій [9].

Одна з найбільш очевидних переваг відкритих інновацій – це наявність великої бази ідей і новітніх технологій. Модель відкритих інновацій передбачає, що компанія під час розроблення нових продуктів і товарів користується не лише ресурсами підрозділу, відповідального за розроблення, а й займається активним залученням інновацій та компетенцій із зовнішнього середовища організації [10–12].

Розгляд та аналіз еволюції моделей інноваційного процесу дає змогу зробити такі висновки. Доказів на підтримку ідеї, що інноваційні процеси реалізуються саме так, як запропоновано в моделях, недостатньо. Насправді моделі лише показують еволюцію сприйняття інноваційного процесу академічною спільнотою відповідно до нових вимог внутрішнього і зовнішнього середовища організації, а не емпірично спостережуваних процесів. Інновації багаторазово розглядаються як ізольований процес, а не як частина стратегічного управління або як процес, вбудований до складу інших бізнес-процесів. Окрім того, існує широкий спектр інноваційних моделей у різних галузях, а також усередині однієї галузі. Кожна із цих моделей є відповіддю на супутні кожному поколінню тенденції в економіці. За змін в економіці автоматично змінюються підходи й до визначення інноваційного процесу. Вони можуть бути використані як шаблони, реалізація кожного з яких своя у кожній організації залежно від культури і ресурсів. Таким чином, найважливішим завданням управління є створення такого інноваційного процесу, який відповідає внутрішньому та зовнішньому середовищу організації [5].

Сьогодні в Україні домінує замкнена модель інновацій, що зумовлює сповільнення розвитку інноваційних процесів та подальше технологічне й економічне відставання від високорозвинених країн. Формування та розповсюдження відкритих систем набувають усе більшого значення; крім того, перехід до шостого технологічного укладу визначає, насамперед, якісну трансформацію структури господарювання та впровадження саме новітніх моделей інновацій.

На думку Т. Паневник та Н. Болгарової, термін «відкриті інновації» – це сукупність (система) цільових інноваційних потоків інформації як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, залучених за принципом кооперації, та створення інноваційної системи задля активізації та підвищення ефективності інноваційних процесів [13, с. 55].

Використання моделі відкритих інновацій – це можливість взаємодії вітчизняних інноваційних підприємств із зарубіжними, можливість активного

обміну знаннями, досвідом і компетенціями. А пошук інноваційних ідей і проєктів у зовнішньому середовищі, їх спільне створення та впровадження на основі партнерських взаємовідносин є передумовою подальшого інтенсивного розвитку та підвищення ефективності управління інноваційними процесами.

Учасники інноваційних систем поєднують ресурси на взаємовигідних умовах, працюють для спільного досягнення інноваційних результатів. Вони створюють цінність, яку самостійно не міг би створити кожен із них. Такий розвиток середовища відкритих інновацій розширює можливості для формування як інноваційних систем, так і нових технологій [13].

Як стверджує Л.І. Федулова, моделі відкритих інновацій спрямовані на вирішення таких завдань, як: виявлення, аналіз, відбір та інтеграція масиву різноманітних знань, що існують поза організацією й становлять для неї значну цінність; інтеграція «зовнішніх» і «внутрішніх» знань у більш складні комбінації нових знань, що дає змогу створювати нові системи й моделі; генерація додаткових доходів і прибутку за рахунок продажу результатів власних досліджень іншим організаціям, які використовуватимуть їх у своїй діяльності [14].

Також треба зазначити, що в останні десятиліття відкриті інноваційні моделі стали невід'ємною частиною інноваційних стратегій низки зарубіжних країн і бізнес-систем підприємств. Потенціал відкритих моделей інновацій у глобальному масштабі для компаній визначають такі ключові чинники. По-перше, це умови введення інновацій, тобто наскільки легко і швидко вони впроваджуються у виробничий інноваційний процес. По-друге, можливість патентного захисту інновацій. По-третє, кумулятивність, тобто наскільки сьогоднішні інновації є основою для майбутніх нововведень. По-четверте, рівень міждисциплінарності, комплексності та універсальності знання. Як найбільш яскравий приклад відкритої інновації у світовому масштабі можна назвати інноваційний проєкт Novartis (один із 59 проєктів, включених у дослідження ОЕСР). Його суть у тому, що він будується на базі потужних внутрішніх центрів НДДКР, включає внутрішнє і зовнішнє ліцензування, іноземне співробітництво, цілеспрямоване злиття і поглинання. Центри НДДКР Novartis зосереджені у Швейцарії, Великобританії, Франції, Сполучених Штатах, Японії та Індії. У цілому Novartis об'єднує понад 8 тис співробітників, зайнятих НДДКР, у 59 країнах світу. У сфері біотехнології Novartis має зовнішні зв'язки зі 120 компаніями і 280 науковими центрами. Окрім того, Novartis профінансував протягом останніх п'яти років 150 підприємницьких проєктів [15].

Модель відкритих інновацій має повсюдне застосування у Сполучених Штатах і показує свою

ефективність. У Німеччині держава здійснює встановлення контактів між університетами, НДІ та підприємствами. Створюються кампуси, де суб'єкти співпрацюють у формі державно-приватного партнерства. У Німеччині існують кластери, що становлять конкуренцію на міжнародному рівні [16]. У Фінляндії відкриті інновації проявляються у створенні кластерів. Також у Фінляндії існують бізнес-інкубатори, що забезпечують інноваційні компанії консультуванням. Університети стають центрами технологічних парків. Університет допомагає бізнесу, що дає змогу іншим знизити витрати на розроблення і реалізацію інноваційних ідей [17].

При цьому важливо вивчати та враховувати цікавий світовий досвід промислово розвинених країн в організації державної політики підтримки інноваційної діяльності. Дослідження дали змогу виокремити дві яскраво виражені моделі державної політики у сфері підтримки інновацій: 1) англо-американську, яка характеризується найменшим утручанням держави в економіку, у тому числі в інноваційну діяльність; 2) франко-японську, де держава найактивніше підтримує інноваційний процес усіма можливими методами. У першому випадку вважається, що ринок сам сприяє прискоренню інноваційного процесу, тому підприємства мають повну автономію в інноваційній сфері. Держава при цьому основні зусилля спрямовує на створення сприятливих умов для ведення бізнесу, але безпосередньо не здійснює фінансової та прямої економічної підтримки для її реалізації. У другому, навпаки, спостерігається досить значний вплив держави на розвиток інноваційного процесу у вигляді прямих дотацій та субсидій підприємствам і організаціям, які здійснюють інноваційну діяльність. Так, управління інноваційною діяльністю у різних країнах відрізняється ступенем утручання держави, потребами суспільства та рівнем науково-технічного розвитку [18].

Під час розгляду проблем інноваційної діяльності та впровадження моделі відкритих інновацій треба враховувати такий важливий складник, як захист інтелектуальних прав і власності. У зв'язку з тим, що інновація стає основою для конкурентної переваги, а число співпрацюючих іноземних партнерів, клієнтів, постачальників, науково-дослідних інститутів збільшується, виникає серйозна необхідність у захисті інтелектуальних прав та інтелектуальної власності (патентів, торговельних марок, виробничої таємниці і т. д.). Цілком очевидно, що відкрита інновація може збільшити ризик витоку унікальних знань і призвести до непередбачених зовнішніх ефектів [15].

Як показали результати аналітичного дослідження, для України характерні застарілі бізнес-моделі вітчизняних компаній і складність упровадження моделі відкритих інновацій. Так, більше використовують традиційні для свого ринку

бізнес-моделі, іноді додаючи до них нові елементи. Наприклад, у банківській системі основою бізнес-моделі тривалий час був класичний банкінг. В умовах інформатизації економіки така бізнес-модель уже не приносить бажаних результатів. Як показує досвід таких банків, як «Альфа-Банк Україна» і «ПриватБанк», є гостра потреба розвивати онлайн-банкінг, який стає ядром бізнес-моделі сучасного банку. Отже, на сучасних вітчизняних підприємствах, фірмах, у банківських системах та інших структурах принципів змін у бізнес-моделях не відбувається. У деяких галузях основний продукт не змінювався десятки, а то й сотні років, наприклад у металургії (руда), нафтогазі (нафта й газ), агропромислового комплексу (зерно). Проте навіть у цих сферах є компанії, що мають досить ресурсів та амбіцій, аби змінюватися. І насамперед вони інвестують у вдосконалення бізнес-процесів. Інновації на цьому рівні зазвичай полягають у впровадженні нових технологій виробництва [19].

Основними чинниками, які б сприяли поширенню відкритих інновацій у нашому суспільстві, є: по-перше, належний інституційний клімат; по-друге, розвинена інформаційно-комунікаційна інфраструктура; по-третє, формування сприятливого бізнес-середовища; по-четверте, кооперація із зовнішніми учасниками інноваційної системи; по-п'яте, партнерство з глобальними R&D-компаніями; по-шосте, співпраця з університетами та науковими установами; по-сьоме, високотехнологічний імпорт та залучення венчурного інвестування.

Також слід зазначити шляхи та заходи формування потужної інноваційної системи України на принципах відкритих моделей: удосконалення законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності; державна політика у сфері інновацій повинна прийняти системний характер; активна підтримка не тільки великих корпорацій, а й початківців, у тому числі стартапів, наявність яких є необхідною в моделі відкритих інновацій; створення належних правових норм; збільшення державного фінансування науково-дослідних робіт і досліджень; забезпечення та доступ до інформаційно-комунікативних технологій; сприяння комерціалізації наукових розробок і досліджень серед університетів та приватного сектору; створення та підтримка міжнародних і національних стратегічних партнерств із метою можливого утворення спільних підприємств [13].

Висновки з проведеного дослідження. Сучасна економічна система характеризується високим рівнем конкуренції між господарюючими суб'єктами, а досягнення конкурентних переваг відбувається переважно за рахунок успішної інноваційної діяльності та впровадження новітніх моделей управління. Порівнюючи національний досвід і досвід провідних зарубіжних країн, можна

зробити висновок, що у застосуванні новітніх моделей, а саме моделі відкритих інновацій, наша країна відстає, тому що в Україні ще не сформувався цілісної системи, орієнтованої на інноваційний шлях розвитку, а українські підприємці не готові взаємодіяти із зовнішніми партнерами.

Умови високої невизначеності сучасного економічного середовища та проблеми низької інноваційної активності вітчизняних підприємств вимагають вивчення теоретичних аспектів інноваційного розвитку та обов'язковості формування сучасної концепції управління інноваційною діяльністю. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки пов'язано з необхідністю використання сучасних технологій та формування інноваційного середовища, заснованого на впровадженні відкритих моделей інновацій. Перспективи розвитку інноваційної економіки України є досить сприятливими за умови нових підходів до сприйняття дійсності й вибору новітніх моделей управління, а також упровадження ефективної інноваційної політики та дотримання раціональних стратегій, що мають постійно оновлюватися відповідно до сучасних світових викликів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Global Innovation Index (GII) 2019. *WIPO World Intellectual Property Organization*. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2019/ (дата звернення: 23.04.2021).
2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. URL: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/News/file.axd?file=2009%2F6%2Fstrategia.doc> (дата звернення: 23.04.2021).
3. Панченко Г.П., Балукова В.А. Еволюція моделей розвитку інноваційного процесу на підприємстві. *Стратегія бізнесу*. 2019. № 2. С. 18–21. URL: <https://doi.org/10.17747/2311-7184-2019-2-18-21> (дата звернення: 23.04.2021).
4. Рилач Н.М. Формування інноваційної парадигми: ретроспектива і сучасність. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2016. Вип. 127. Ч. I. С. 138–147.
5. Ставенко Ю.А., Громов А.И. Еволюція моделей управління інноваційними процесами в організації. *Бізнес-інформатика*. 2012. № 4(22). С. 3–9.
6. Бурець Ю.С. Еволюція моделей управління інноваційним процесом. *Вестник Томського державного університету. Економіка*. 2014. № 4(28). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-modeley-upravleniya-innovatsionnym-protsessom> (дата звернення: 23.04.2021).
7. Науменко Е.О. К вопросу о моделях управления инновационным процессом на предприятии в современных условиях. *Научный журнал КубГАУ (Scientific Journal of KubSAU)*. 2006. № 20(04). URL: <http://ej.kubagro.ru/2006/04/03/> (дата звернення: 23.04.2021).
8. Chesbrough H.W. *Open Innovation. The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston : Harvard Business School Press, 2003. 227 p.

9. Чесбро Г. Открытые инновации / пер. с англ. В.Н. Егорова. Москва : Поколение, 2007. 336 с.

10. Лисак А.В., Жигалкевич Ж.М. Становлення концепції відкритих інновацій. Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. Вип. 11. С. 1–9. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22556/1/2017-11_2-15.pdf (дата звернення: 23.04.2021).

11. Лазаренко Ю.О. Передумови запровадження відкритих інновацій. *Молодий вчений*. 2014. № 12. С. 179–183.

12. Рудь Н.Т. Відкриті інновації – нова парадигма інноваційного розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 21. С. 81–85.

13. Паневник Т.М., Болгарова Н.К. Формування інноваційних систем як середовища відкритих інновацій. *Бізнес Інформ*. 2020. № 8. С. 53–59.

14. Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 2. С. 122–135.

15. Краснова М.И. Формирование открытых инновационных систем в условиях глобализации. *Проблемы современной экономики*. 2010. № 2(34). URL: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3094> (дата звернення: 23.04.2021).

16. Романова Е.В. Германский путь к мировому лидерству в области инноваций. Вопросы экономической и политической географии зарубежных стран / под ред. А.С. Фетисова, И.С. Ивановой, И.М. Кузиной ; МГУ им. М.В. Ломоносова. Москва ; Смоленск, 2011. С. 182–199.

17. Мальцева А.А., Кархунен П. Феномен Финляндии: развитие инфраструктуры генерации и трансфера инноваций как фактор экономического роста. *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*. 2012. № 6. С. 108–122.

18. Касьяненко В.О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 4. Т. II. С. 200–204.

19. Дащенко Н.М. Впровадження моделі відкритих інновацій для підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. № 3(77)-1. С. 105–110.

REFERENCES:

1. Global Innovation Index (GII) (2019). *WIPO World Intellectual Property Organization*. Available at: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2019/ (accessed 25 April 2021).
2. National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (2009) *Strategiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010–2020* [Strategy of the Ukraine Innovation Development for the period of 2010–2020]. (In Ukrainian). Available at: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/News/file.axd?file=2009%2F6%2Fstrategia.doc> (accessed 25 April 2021).
3. Panchenko G.P., Balukova V.A. (2019) *Evolyutsiya modeley razvitiya innovatsionnogo protsessu na predpriyatii* [Evolution of Models of Enterprise Innovation Development]. *Business Strategies*, no. 2, pp. 18–21. Available at: <https://doi.org/10.17747/2311-7184-2019-2-18-21> (accessed 25 April 2021).

4. Rylach N.M. (2016) Formuvannia innovatsiinoi paradyhmy: retrospektyva i suchasnist [Innovation Paradigm Formation: Retrospectives and Present Days]. *Actual Problems of International Relations*, vol. 127, pp. 138–147.
5. Stavenko Yu.A., Gromov A.I. (2012) Evolyutsiya modeley upravleniya innovatsionnymi protsessami v organizatsii [Model management evolution of innovation processes in the organization]. *Business informatics*, no. 4(22), pp. 3–9.
6. Burets Yu.S. (2014) Evolyutsiya modeley upravleniya innovatsionnym protsessom [Evolution of the models of innovation process management]. *Tomsk State University Journal of Economics*, no. 4 (28). Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-modeley-upravleniya-innovatsionnym-protsessom> (accessed 25 April 2021).
7. Naumenko E.O. (2006) K voprosu o modelyakh upravleniya innovatsionnym protsessom na predpriatii v sovremennykh usloviyakh [To the Problem of Models Management of the Innovation Process at an Enterprise under Modern Conditions]. *Scientific Journal of KubSAU*, no. 20(04), June. Available at: <http://ej.kubagro.ru/2006/04/03/> (accessed 25 April 2021).
8. Chesbrough H.W. (2003) Open Innovation. The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. Boston: Harvard Business School Press. 227 p.
9. Chesbro G. (2007) Otkrytye innovatsii [Innovation Discovery]. Moscow: Pokolenie. (in Russian)
10. Lysak A.V., Zhyhalkevych Zh.M. (2017) Stanovlennia kontseptsii vidkrytykh innovatsii [Formation of the Concept of the Open Innovations]. *Actual Problems of Economics and Management : journal of Management and Marketing Faculty of National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*, vol. 11, pp. 1–9. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22556/1/2017-11_2-15.pdf (accessed 25 April 2021).
11. Lazarenko Yu.O. (2014) Peredumovy zaprovadzhennia vidkrytykh innovatsii [Preconditions for Open Innovation Implementation in the Business Sector of Ukraine]. *Young Scientist*, no. 12, pp. 179–183.
12. Rud N.T. (2013) Vidkryti innovatsii – nova paradyhma innovatsiinoho rozvytku [Discovered Innovations as a New Paradigm of Innovation Development]. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, «Economics» Series*, vol. 21, pp. 81–85.
13. Panevnyk T.M., Bolharova N.K. (2020) Formuvannia innovatsiinykh system yak seredovyshcha vidkrytykh innovatsii [Formation of Innovation Systems as Environment of Open Innovations]. *Business Inform*, no. 8, pp. 53–59.
14. Fedulova L.I. (2014) Kontseptualni zasady upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstv [Conceptual basis of the management of enterprise's innovative development]. *Marketing and Management of Innovations*, no. 2, pp. 122–135.
15. Krasnova M.I. (2010) Formirovanie otkrytykh innovatsionnykh sistem v usloviyakh globalizatsii [Formation of Discovered Innovation Systems under Globalization Conditions]. *Problems of Modern Economics*, no. 2 (34). Available at: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3094> (accessed 25 April 2021).
16. Romanova E.V. (2011) Germanskiy put' k mirovomu liderstvu v oblasti innovatsiy [German Way to the World Leadership in the Innovation Sphere]. *Voprosy ekonomicheskoy i politicheskoy geografii zarubezhnykh stran* [Problems of Economic and Political Geography of Foreign Countries]. Lomonosov Moscow State University. Moscow, Smolensk, pp. 182–199.
17. Mal'tseva A.A., Karkhunen P. (2012) Fenomen Finlyandii: razvitie infrastruktury generatsii i transfera innovatsiy kak faktor ekonomicheskogo rosta [Finland's Phenomena: Infrastructure Development of Innovation Generation and Transfer as a Factor of Economic Growth]. *Outlines of Global Transformations: Politics, Economics, Law*, no. 6, pp. 108–122.
18. Kasianenko V.O. (2011) Zarubizhnyi dosvid upravlinnia innovatsiynym potentsialom ekonomiky ta mozhyvosti yoho vykorystannia v Ukraini [Foreign Experience of Management of the Economics Innovation Potential and the Possibilities of its Use in Ukraine]. *Marketing and Management of Innovations*, no. 4, issue 2, pp. 200–204.
19. Dashchenko N.M. (2020) Vprovadzhennia modeli vidkrytykh innovatsii dlia pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv [Implementation of the Model of Open Innovation to Increase Enterprises Competitiveness]. *Problems of Systemic Approach in the Economy*, no. 3(77)-1, pp. 105–110.